

I kärlekens spår

FATABUREN 2012

I kärlekens spår

I kärlekens spår

NORDISKA MUSEETS OCH SKANSENS ÅRSBOK 2012

Red. Christina Westergren

FATABUREN Nordiska museets och Skansens årsbok, är en skatt av kulturhistoriska artiklar som publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken Fataburen en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har i dag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvideras från respektive museum.

Fataburen 2012
Nordiska museets förlag
Box 27820
115 93 Stockholm
www.nordiskamuseet.se

© Nordiska museet och respektive författare
Bildredaktörer Jonas Hedberg och Marie Tornehave
Översättning till engelska Comactiva Translations AB
Omslag och grafisk form Lena Eklund
Omslagsfoto Hans Malmberg, Nordiska museet. Bilden är beskuren
Sid. 2 Förlaga till tatuering utförd av Mathias Sjöblom, Nordiska museet

Tryck Elanders NRS Tryckeri, Huskvarna 2012
ISSN 0348 971 X
ISBN 978 91 7108 551 1

»Och the tu skal ware ett.« Brudparet håller upp vigselringen som ett tecken på sin förening. Målningen från 1700-talet finns på en brudbänk från Kyrkefalla kyrka i Västergötland. Foto Västergötlands museum.

Inom ringens lilla cirkel

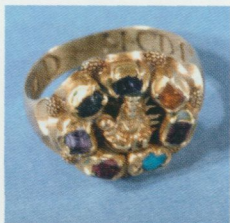
När ringen nämns i egenskap av kärlekssymbol är det sannolikt den släta guldringen de flesta ser framför sig. Den släta, enkla ringen av rött guld förknippas i dag med förlovning och bröllop. Så har det dock inte alltid varit. Att bära förlovnings- och vigselring är inte en så djupt rotad och utbredd sedvänja som de flesta kanske tror. Det som framträder genom tiderna är i stället ett bruk av trohetsringar i flera sammanhang. Ringen som smycke har en inbyggd symbolik som medvetet använts i tusentals år.

Trohetspanter blir vigselringar

Ringar ska ha använts som trohetspanter i Egypten redan några tusen år före Kristus. De bestod av tvinnat gräs eller annat förgängligt material, kanske som en bild av det mänskliga livets obeständighet.

I vår del av världen förekom trolovningsringen ursprungligen i samhällets övre skikt. Ringen fungerade både som en sorts pant och en kärlekssymbol. Ofta hade ringen olika ädelstenar infat-

MARIE TORNEHAVE är konstvetare och intendent vid Nordiska museets arkiv. Hon har medverkat i flera böcker om silver och smycken.

Gustav Vasas föräldrars trolovningsring, daterad 1488, är av senmedeltida typ med en helgonbild och sju infattade stenar (en ametist, två granater, en turkos, en hyacint, en safir och en jaspis). På skenans insida är initialerna EIS:CMD ingraverade för Erik Johansson Cecilia Månsdotter. Foto Statens historiska museer.

tade, som till exempel Gustav Vasas föräldrars trolovningsring av guld, daterad 1488. I Norden var trolovningen i närvaro av de båda kontrahenternas familjer den avgörande ceremonin, en angelägenhet för ätten och de båda parterna. »Fästningen« bekräftades genom att den blivande brudgummen överlämnade en rad gåvor, däribland en ring, till sin fästmö och avtalet beseglades med ett handslag. Fästningsgåvorna var egentligen en kvarleva från tiden då mannen betalade för sin tillkommande. I och med att kristendomen kom till Norden överfördes ceremonin så småningom från hemmen till kyrkan. I kyrkan var det prästen som välsignade ringen och satte den på brudens finger. Genom denna förändring kom fokus att ligga på just den kyrkliga vigseln och inte, som tidigare, på trolovningen. Trolovningsringen blev därmed vigselring, något som skedde i Sverige i ganska maklig takt under 1500-talet och inte heller var en självklarhet för alla. »Om Brudgummen wil giffua Brudenne någon ring, såsom någhre haffua för sedh, må han sielffuer eller Prästen sättia honom på Brudhennes finger« kan man läsa i Laurentius Petris kyrkoordning från 1571.

De tidiga trolovnings- och vigselringarna var ofta rikt utsmyckade med ett förtrollande bildspråk. I Nordiska museets samlingar finns en dramatisk trolovningsring från 1500-talets slut, den så kallade Stureringen. Den är av guld, högt uppbyggd med infattade stenar – bergkristall, almandin, smaragd och safir. På skenan finns ett intrikat renässansmönster av emalj i olika färger. På var sida ovanför skenan håller en hand ett hjärta. Sannolikt har sterna som valts en symbolisk innebörd, bland annat ska safiren representera trohet. Det var inte heller ovanligt att första bokstäverna i stenarnas namn tillsammans bildade namnet på givaren, mottagaren eller något ord som syftade på kärlek eller trohet, ex-

Den så kallade Stureringen från sent 1500-tal är rikt dekorerad och delbar. Foto Mats Landin, Nordiska museet.

empelvis »Amor«. Ringen är delbar och då man tar isär den uppenbarar sig i den ena ringhalvan ett litet guldskelett i en grönemaljerad hålighet. Den andra ringhalvan är tom. Kanske har den innehållit en liten barnfigur. Exempel på sådana ringar finns från andra håll i Europa. Den delbara ringen, som var vanlig från 1400-talet till 1600-talet, hade ibland dolda meddelanden i form av sentenser. Stureringens skena har på insidan inskriptionen »qvos devs conivnxit homo non separet« (Vad Gud har förenat må människan icke åtskilja). Ringen ska enligt sägnen vara Sten Sture d.y.s och Kristina Gyllenstiernas trolovningsring. Bröllopet stod 1511, men det är tveksamt om denna ring användes då eftersom typen förekommer först senare under århundradet. Den delbara ringen användes på så sätt att mannen och kvinnan tog varsin halva vid trolovningen och det tidigare dolda budskapet exponerades. Vid vigseln tog mannen de båda halvorna och sammanfogade dem åter innan han satte hela ringen på brudens finger.

Parallellt med de dekorerade ringarna har även den släta ringen förekommit. Vid rivningsarbete i hörnet av Kungstensgatan och Luntmakargatan i Stockholm hittades 1930 en slät guldring med olika initialer. Ringen hamnade senare i Nordiska museet. Inskriptionens bokstäver och placeringen av skiljetecknen är av renässanstyp och den har daterats till 1600-talets förra hälft. Bokstavskombinationerna N.O.S och A.M.D har tolkats som initialerna i ett mans- och ett kvinnonamn, exempelvis Nils OlofsSon och Anna MagnusDotter. Sannolikt har den använts som vigselring.

Hos allmogen levde den rikt dekorerade ringtypen kvar länge. I Skåne kunde vigselringarna vara dekorerade med rosor, änglar eller hängande löv. De kunde också vara spiralformiga eller se-

nare ha formen av tre vanliga sammanfogade ringar. I museets samlingar finns en skånsk spiralformad vigselring av förgylt silver. På utsidan har den inskriptionen »Hvad Gud hafver tilsammen fogit det kand inted menniske adskilje. Herrens ord blifver evindelig.« I allmogekretsar var ringen endast ett av flera föremål som överlämnades i det gåvoskrin som är känt under olika namn: fästmöskrin, fästningsskrin, brudskrin, friarskrin eller andra lokala varianter. I skrinet hittade man vanligtvis handskar, halsdukar, något dräktsmycke, psalmbok och en ring. I en uppteckning från Korsberga i Västergötland heter det att »handska, bok å ring ä tre nödiga ting«. Ringen, ofta en så kallad knoppring och ofta av guld, förvarades av fästmän under förlovningstiden för att sedan användas som vigselring. Någon särskild förlovningsring fanns inte. Omkring 1870-talet började sådana användas, men först från och med lysningsdagen. Ibland hörde även en ring som den på s. 73 till den brudstass som kyrkan lånade ut till de brudar som inte hade egen utrustning.

Exakt när man i Sverige började använda både förlovningsring och vigselring finns inte dokumenterat. Men belägg finns för att bruket förekom redan under 1600-talet. I en förordning av Karl XI från 1661 kan man läsa att brudar i »förnämligare« samhällsställning hade rätt att bära en liten pärllekrona på huvudet, en guldkedja runt halsen, guldarmband och en ring av måttligt värde, »förutom fästnings- och vigningsringen«. Det verkar också som de svenska kvinnorna vid denna tid var ensamma i Europa om att bära två vigda ringar. Men inte förrän i början av 1800-talet etablerades seden med både förlovnings- och vigselring – åtminstone i borgerliga kretsar. Det är också i samband med detta bruk som den släta ringen får fäste. Vid förlovningsen växlade mannen och kvinnan två släta guldringar med var-

Spiralringar användes ofta som trolovnings- och vigselringar. På de tidiga ringarna var spiraltenen vanligen hopplödd, som på denna ring från Skåne (jfr s. 60). Foto Mats Landin, Nordiska museet.

Trolovning i Herrestads härad, Skåne. Fästmannen överlämnar gåvor i ett fästmöskrin till sin blivande brud. Oljemålning signerad »Niels Simonsen. Köbenhavn 1862«. Foto Nordiska museet.

andras namn och datum ingraverat. Vid vigseln fick bruden ytterligare en slät ring, med bådarnas namn och vigseldatum. Seden kom så småningom att bli allmän i samhällets alla skikt och var rådande långt in på 1900-talet.

De släta ringarna fick så småningom konkurrens. Den så kallade alliansringen kom till Sverige på 1930-talet och blev alltmer

I fästmöskrinet överlämnades fästmannens gåvor till den blivande bruden. Skrinet från Småland är daterat 1702. Foto Sören Hallgren, Nordiska museet.

populär – speciellt som vigselring. Ringtypen utmärks av en skena av platina eller guld besatt med jämstora stenar, oftast briljant slipade diamanter, i rad. Antingen är stenarna infattade på ovansidan eller runt om, då den kallas helallians. Grundformen – profilen – är ofta densamma som förlovningsringens för att få en harmonisk helhet.

Mer om material och symbolik

Även om ringar då och då utförts i organiska material är det metall som varit det vanligaste. I det antika Rom tillverkades de flesta ringar av järn eftersom man led brist på guld. Det var inte heller alla som hade rätt att bära den ädla metallen – personens sociala position var det avgörande. Vigselringen kunde vara ett band av järn, där järnet symboliserade mannens kraft. Guld i flera färger, gult, vitt, rött eller rosé, har annars varit det vanligaste materialet i trohetsringar genom tiderna. Även silver eller förgyllt silver har förekommit, särskilt i den svenska allmogens ringar under 1800-talet. Vigselringen var för många den dyrbaraste och käraste ägodelen, den skulle helst vara tillverkad av 18, 20 eller 23 karats guld och blev därmed mjuk och ömtålig. Inget att använda vid kroppsarbete. Därför fick den oftast vila i sitt etui under arbetsveckan och i stället slet man på en sparring av enklare material, vanligen pinsback, tomback eller annan oädel gulmetall. Populärt var också att använda en så kallad giktring som sparring. Från 1860-talet tillverkades mässingsringar som ansågs alstra svaga, galvaniska strömmar, vilka skulle lindra värk. Platina anses mer exklusivt och är den allra starkaste ädelmetallen. Platina var speciellt omtyckt under 1900-talets förra hälft, men förekommer då och då även i dag.

Under alla epoker finner vi infattade stenar i ringarna. Diamanter har varit vanligt, deras hårdhet och vita färg har fått symbolisera både renhet, trohet och beständighet. Diamanter har ju också sagts vara en kvinnas allra bästa vän. Ändå var det från början endast män som tilläts bära denna åtråvärda ädelsten. Den var också förbehållen kungligheter. Kvinnor – såväl av kunglig börd som ofrälse – var på order av Ludvig den helige (1214–1270) uttryckligen förbjudna att bära dem. Den första

Spiralring av guld, ett Stockholmsarbete utfört av Nils Hoffsten 1798. Spiralringar från den tiden är ofta pressade (jfr s. 57). Foto Mats Landin, Nordiska museet.

icke kungliga kvinna som bröt mot denna förordning sägs vara Agnès Sorel (ca. 1422–1450), en skönhet ur den franska lågadeln som blev Karl VII:s mätress. Hon älskade juveler och bar dem i övermått. Rubinen – gärna slipad i form av ett hjärta – har symboliserat både upphöjd kärlek och brinnande passion och har av den anledningen ofta använts i trohetsringar. Har man inte haft den ekonomiska möjligheten att skaffa ädelstenar fanns andra röda stenar till buds. I de svenska allmogesmyckena hittar vi exempelvis ofta röda glasstenar. Smaragdens gröna skimmer stod för hoppet och som redan nämnts var den blå safiren en symbol för trohet.

Materialet har som vi sett ofta en inneboende betydelse, men man har även använt sig av symboliska motiv för att ytterligare förstärka effekten. Redan i ringens cirkelform kan en innebörd läsas in. »Den sanna kärleken liknar cirkeln, och cirkeln har inget slut« lyder ett ryskt ordspråk. Cirkeln (eller ringen), liksom bandet och knuten, symboliserar det eviga utan början eller slut – det oupplösliga. Uttrycken att knyta kärlekens band eller hymens band har vi väl alla hört. En gammal sed påbjöd för övrigt att brudparet under vigseln höll ett band mellan sig. Kärleksknuten är en knut utan början eller slut. Paradoxalt nog har den även representerat en förlovning som ännu inte övergått i ringförlovning, och därmed fortfarande kan lösas upp.

Hjärtat var ursprungligen en religiös symbol för stark tro, men från 1500-talet utökas betydelsen till att stå för vänskap och trohet – även på det världsliga planet. Ibland kombineras hjärtan med bokstaven f för »fides« (trohet). Trolovningsringar med hjärtan, ofta två, finns redan på 1500- och 1600-talen.

Duvan är inte bara den religiösa symbolen för Den Helige Ande eller en fredens budbärare. Duvan har också varit både er-

Rött är kärlekens färg. Ring av förgyllt silver med infattade röda glasstenar och initialerna OLS för Ola Larsson Kyhl (1818–1889) och KP för Karna Persdotter (1816–1887) i Skillinge, Skåne. Två allmogeringar, den ena med stenar av rubinrött glas. Foto Mats Landin, Nordiska museet.

Hjärtat har genom
 århundradena varit en
 självklar symbol för
 kärleken. Den tunna,
 pressade ringen av för-
 gyllt silver från 1833 har
 använts i Blekinge.
 Foto Mats Landin,
 Nordiska museet.

Handslaget är ett mycket
 vanligt motiv på ringar
 från 1500- och 1600-ta-
 len och symboliserar ett
 avtal och ett trohets-
 löfte. Denna tredelade
 trolovningsring av guld
 har inskriptionen *GUD
 I*WERRE*HOS*OS*
 BODDA*UTI*GLEDE
 *OCH*WODDE*1626.
 Foto Mats Landin,
 Nordiska museet.

otikens och oskuldens symbol. Två duvor, även andra fåglar förekommer, har blivit sinnebilderna för trohet och kärlek.

Handslaget är sedan urminnes tider tecknet för avtal och trohetslöften. Det har med tiden också kommit att stå för förening och trohet i äktenskap. Trolovningsringar med två varandra fattande händer förekom från 1500-talet i högreståndskretsar och uppträder sedan hos allmogen, där de lever kvar långt in på 1800-talet. Oftast finner man typen i södra Sverige, vilket tyder på att influensen kommer från kontinenten. Motiven kunde graveras in i ringarna, men lika ofta var formerna modellerade.

Var ska ringen sitta?

På vänster eller höger hand och på vilket av handens fingrar? Förlovnings- och vigselring har burits på olika ställen. Anledningen till placeringen kan vara romantisk eller religiös, och ibland helt enkelt praktisk. Historiker har pekat på att vänsterhandens ringfinger är det minst aktiva fingret, såvida man inte är vänsterhänt. I det gamla Egypten menade man att en blodåder, den så kallade »vena amoris«, var en direkt förbindelse mellan hjärtat och vänsterhandens ringfinger, och därför ansågs det fingret mest lämpat att bära en trohetsring. Den vänstra handens ringfinger är också det ställe som alltid varit vanligast för förlovnings- och vigselringar. Men alla fingrar inklusive tummen har använts som ringfingrar, man har dessutom låtit ringar vila på flera av fingrarnas olika leder. Varje led var vigd åt ett speciellt helgon. Det finger som använts minst är långfingret, i den romerska kulturen kallat »digitus impudicus vel infamis« (det otuktiga och skymfliga fingret) eftersom det användes vid toalettbestyr.

I 1600-talets England placerades vigselringen på brudens vänstra ringfinger. Efter själva ceremonin kunde hon sätta ringen var hon ville. Ofta flyttade hon den till tummens andra led som var tillägnad Jungfru Maria. Judiska vigselringar var under 1500-talet fantastiska skapelser, ofta utförda av italienska eller tyska juvelerare. De stora, tunga ringarna var avsedda endast för själva vigselceremonin. I vår tid är det helt annorlunda. Ringen som används vid bröllopet ska vara enkel utan stenar eller annan dekor och rabbinen kan till och med vägra att förrätta ceremonin om ringen är för utsmyckad. Brudgummen sätter ringen på sin bruds högra pekfinger medan han läser sina löften. Efter vigseln flyttar bruden ringen till vänster hands ringfinger. I den katolska kyrkliga vigseln välsignas ringarna först av prästen varefter först brudgummen och sedan bruden överlämnar ringen till sin blivande äkta hälft med orden: »Ta emot denna ring och bär den som ett tecken på min kärlek och trohet, i Guds, Faderns, Sonens och Den Helige Andes namn.« Vid den grekisk ortodoxa vigseln ska prästen välsigna ringarna tre gånger innan brudparet utväxlar dem och sätter dem på högra handens ringfinger. Enligt traditionen får mannen en guldring och kvinnan en av silver. På så sätt markeras att kvinnan är underordnad sin make. För den muslimska kvinnan är det valfritt om hon vill bära ring eller inte. Hennes ring kan vara av guld, men för den muslimske mannen är det silver som gäller eftersom det inte är tillåtet för rättrogna muslimska män att bära guld. Helst väljer han att sätta ringen på sitt högra lillfinger.

Inom hinduismen används inte vigselringar. Bruden får i stället en mängd andra smycken att visa sin nya status med, alltifrån huvudprydnader till tåringar. Ett halsband anses vara av särskild vikt. Kväkarna använder inte heller vigselring. Det är troligen en

Det var ingen självklarhet att vigselringen bars på ringfingret. På kabinettporträttet från 1860-talet ser vi ett par med de släta ringarna på pekfingret. Foto Nordiska museet.

kvarleva från den tidiga, stränga protestantismen då vigselringar uppfattades som hedniska.

Andra ringar, annan kärlek?

Viktiga händelser i livet markeras ofta med en gåva, gärna ett smycke som blir extra laddat och betydelsefullt. När ett barn föds har det varit brukligt att modern fått en gåva av barnets far. Ofta har det varit en ring. Sedvänjan har funnits i alla samhällsskikt, och varit utbredd över hela landet. Exempelvis kunde en bondkvinna i Sörmland få en diamantring när första barnet föddes och vid barn nummer två byttes stenen ut till en större. I Skåne fick modern en guldring, ibland med en ädelsten då hon födde ett gossebarn. Ringen kallades för »sonaring«. En statares hustru kunde också få en sådan ring, även om seden nog var vanligare högre upp i samhällshierarkin. Under 1900-talet blev det modernt att bära denna ring mellan de släta vigsel- och förlovningsringarna.

Vänskapsringen eller kamratreringen är sprungen ur romantikens svärmiska ideal. I slutet av 1700-talet blir det alltmer vanligt att befästa vänskapen med ett minnessmycke. Under 1800-talet formligen exploderar tillverkningen av broscher, armband och i synnerhet ringar, med inskriptioner som *Ewig theuer*, *Dieu vous garde* och *Amitié* eller rätt och slätt *Minne*. Smyckena byttes som vänskapsbevis (eller kärleksbevis) mellan två personer eller överlämnades som gåva för att symbolisera vänskap eller platonisk kärlek mellan två personer av samma eller olika kön. Extra personlig blev ringen om den innehöll hår från en avhållen persons huvud. Håret flätades eller tvinnades för att monteras i ringens skena, det kunde bilda bakgrund till en monogram-

Vänskapsring av guld och platina med initialerna C. XIV J. och M.B. (Karl XIV Johan och Magnus Brahe) utförd av Carl Fredrik Hultbom i Stockholm 1845. I den ihålliga skenan förvaras en fläta av de bådas hår. Foto Mats Landin, Nordiska museet.

Ring av guld med hårgömma utförd av Barkander & Söhring i Linköping under 1800-talets andra fjärdedel. När skenans två klaffar fälls upp blottas den inlagda hårflätan. Ringen har tillhört släkten Engnell i Linköping. Foto Mats Landin, Nordiska museet.

Ringlacken med silhuett, som troligen föreställer Magdalena Rudenschöld, har inskriptionen VOUS ETES Digne de PORTER CETTE OMBRE (Du är värd att bära denna skugga). Foto Karolina Kristensson, Nordiska museet.

dekor, eller helt enkelt läggas i en för ändamålet speciell gömma i ringen. Fortfarande i modern tid har det då och då varit populärt med kamratringar, framförallt bland ungdomar i skolmiljö. Ringarna har oftast varit smala silverringar med fasetterat eller graverat mönster.

Sorgen efter en älskad eller beundrad person kunde också ges uttryck genom en ring. Särskilt i England var det vanligt att den sörjande familjen delade ut sorgringar till begravningsgästerna. Ofta var dessa ringar tillverkade av gagat (jet), svart emalj, elfenben eller pärlor eftersom sorgens färg var svart i kombination med vitt. I sorgringen kunde en lock av den dödes hår sparas, ibland fanns ett porträtt av den bortgångna eller ett skelett som symboliserade döden. Porträtt hittar man för övrigt även på antika, romerska ringar. Då det är fråga om en trohetsring är både kvinnan och mannen avbildade i profil face à face på ringens klack. Vanligtvis har kamétekniken använts varvid man skär ut motivet i relief i snäckor eller stenar med olika färgskikt som får motivet att framträda på ett effektfyllt sätt. En ring med ett målat miniatyrporträtt av sig själv överlämnade också Märta Helena Reenstierna, mer känd som Årstafrun, till sin älskade make Christian von Schnell på namnsdagen den 13 november 1796. Porträttet är utfört av Jacob Henric Rönngren och infattat i en bred ring. Den speciella dagens datum jämte von Schnells initialer finns graverade under klacken.

När kärleken tar slut

I det moderna samhället har vi en tendens att ta lite lättare på både förlovning och äktenskap än tidigare. Det är inte alls ovanligt att man har både ett flertal förlovningar och några äk-

Märta Helena Reenstierna, mer känd som Årstafrun, uppvaktade sin man ryttmästare Christian Henrik von Schnell på namnsdagen med sitt porträtt infattat i en ring. Porträttet utfördes i gouache på ben av Jacob Henric Rönngren. Porträttet monterades i en ring av guld utförd av guldsmeden Nils Hoffsten i Stockholm. Inuti ringen graverades initialerna C.H.v.S. och datumet d. 13 Nov. 1796. Foto Mats Landin, Nordiska museet.

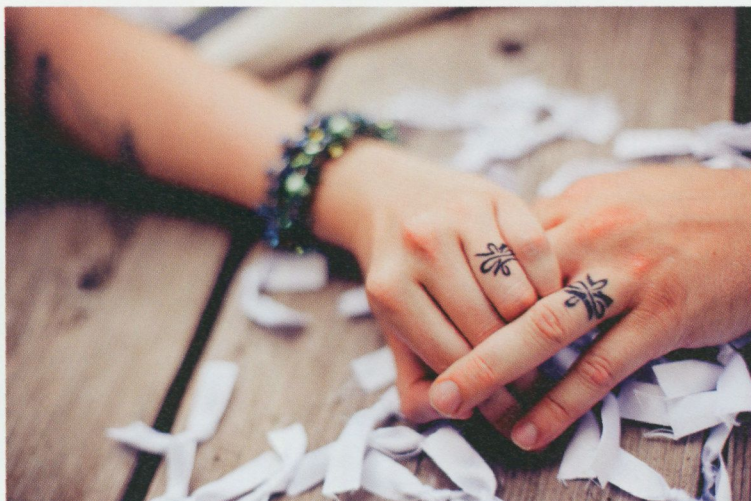
tenskap bakom sig. Vad gör man då med sina ringar när det tar slut? Det finns olika alternativ. Man kan lämna tillbaka ringarna till sin partner. Eller kanske ge ringarna som minne till sina barn om sådana finns i relationen. Det förekommer också att man låter omarbeta ringen eller ringarna till något annat smycke som man kan fortsätta bära. Vissa kanske slänger ringen i vredesmod, eller spolar ner den i toaletten som Julia Roberts i filmen *Sova med fienden*. Det enda de flesta tycks vara

eniga om är att det är helt oacceptabelt att ge ringen vidare till en ny partner.

De som lever tillsammans tills döden skiljer dem åt har också olika sätt att ta hand om ringarna. Det varierar från individ till individ, men också mellan olika kulturer. De flesta vill nog gärna fortsätta bära sina ringar, men markerar änkeståndet genom att flytta ringarna till motsatta handens ringfinger. Ibland övertar man även den avlidnas ring och bär den tillsammans med sina egna. Att hänga ringarna i en kedja kring halsen är också ganska vanligt.

Nya ringar och nya tecken

Bland guld- och silversmeder finns i dag en större frihet och ett mod att frånga konventionerna när det gäller smyckekonst, både vad gäller form och material. Exempelvis har det blivit vanligare med metaller som titan och järn. Ändå finns en högre grad av konservatism just när det gäller förlovnings- och vigselringar, bland annat beroende på en konservativ hållning bland de presumtiva kunderna. Men det finns också en utbredd önskan om personliga, gärna unika ringar, och flera företag erbjuder kunden speciella lösningar med olika kombinationsmöjligheter. Det är inte längre självklart att förlova sig, i stället skaffar båda vigselringar vid giftermålet, likadana eller olika. En vanlig variant är att mannen väljer en slät eller möjligen något dekorerad ring i rött eller vitt guld – det rosa guld som länge varit populärt på kontinenten gör också framsteg i Sverige – medan kvinnan väljer en alliansring med stenar, vanligtvis diamanter eller en kombination av diamanter och färgsten – safir, smaragd eller rubin. Flera ringtillverkare tillhandahåller ringar med sam-

Ett kärleksbevis att ständigt bära med sig. En något ovanligare variant av vigselringen är den tatuerade ringen, här som två kombinerade Reikisymboler med innebörden »evig kärlek«. Foto Jesse Schafer.

ma profil för att de ska se enhetliga ut och varierar sedan bredden – en manshand är ju i regel större än en kvinnohand och kan kräva en något bredare eller kraftigare ring för helhetsintryckets skull. Kvinnan kan välja en ring av samma grundutseende, men med infattade stenar.

Vissa väljer dock att helt avstå från ring och visar i stället sin samhörighet genom att bära likadana armband, ett speciellt hängsmycke – kanske med partners namn ingraverat – eller enhetliga örhängen. Den något djärvare låter tatuera den älskades namn runt fingret där en ring annars skulle ha suttit. Ett för evigt bestående tecken på kärlek – för visst är det väl så att man går in i ett äktenskap med tanken att det ska bestå livet ut? Många är de som valt en tatuering som kärleksbevis under de senaste årtiondena, däribland en hel del celebriteter. Den amerikanska modellen och skådespelerskan Pamela Anderson och hennes likaså

skådespelande make Tommy Lee lät i samband med vigseln tatuera in varandras förnamn. Pamela runt sitt ringfinger, medan det sägs att Tommy Lee något okonventionellt valde att placera texten »Pamela« runt sin penis. När paret sedan gick skilda vägar ändrade hon sin tatuering till »Mommy«, hur Lee hanterade situationen förtäljer inte historien.

Den som inte funnit någon partner att dela tillvaron med kan ändå visa sin kärlek genom att bära en ring. En allt mer utbredd trend, som startade i USA i början av 2000-talet, är att bära en så kallad Me-ring. Kvinnor, företrädesvis, köper själva en ring och sätter den symboliskt på den högra handens ringfinger. Det finns ett talesätt i den anglosaxiska världen som lyder »The left hand is for thee, the right hand is for me«, med anspelning på att vänsterhanden traditionellt bär vigselringen. Juvelerare har tacksamt hakat på denna trend och initierat kampanjer för att sälja »right hand rings« till en målgrupp bestående av kvinnor i medelåldern. Allra skarpast riktar man in sig på den kvinna som kanske redan varit förlovad eller gift, men inte längre väntar på att en man ska uppvakta henne med en ring. Genom att själv köpa en, inte sällan mycket påkostad, ring till sig själv och sätta den på höger hands ringfinger manifesterar kvinnan sitt oberoende och sin kärlek till sig själv. Kanske det ligger något i la Rochefocaulds ofta citerade ord: »Egenkärleken är den störste bland alla smickrare.«

En mångtydig cirkel

På brudgummens ansvar ligger att komma ihåg ringen, glömer han den blir det nämligen ett stormigt äktenskap. Det betyder också otur om brudgummen vid vigseln behöver söka efter ringen. För att undvika detta kan han bära ringen på högra

handens lillfinger. För stora ringar som glappar är ett tecken på att äktenskapet snart kommer att upplösas, för trånga ringar betyder att det blir »trångt» även i äktenskapet. Om en gift kvinna oavbrutet snurrar på sin vigselring är det ett tecken på att äktenskapet inte är bra. Helt motsatt innebörd har det när man berör sin förlovningsring. Då är det ett bevis på att man fylld av kärlek tänker på sin partner. Men den som provar någon annans vigselring lär aldrig själv bli gift. »Åh! Hur många plågor ryms inte inom vigselringens lilla cirkel!« Så kunde ringens betydelse sammanfattas redan 1707 i komedin *The Double Gallant* av den engelske skådespelaren och författaren Colley Cibber.

Brudringen som tillhört kyrkan lånades ut till de brudar som inte hade någon egen. Den här ringen har använts vid två tillfällen, sista gången av undantagsänkan Kjerstin Persdotter (1795–1878) i Valleberga, Skåne. Foto Mats Landin, Nordiska museet.